

Leszkay András bácsi Moha-meséje

A persely

Amint már többször is mondtam nektek, egy kis falucskában lakom a Börzsöny-hegységben, Törpeháza. Ott is születtem, és ott éltem gyerekkoromban is. Törpeháza azonban nem volt, és ma sincs semmiféle bolt, kereskedés. Gyakran leküldött hát engem édesanyám a völgybeli faluba, az ottani vegyeskereskedésbe. Bár számolni még nem igen tudtam – hiszen még iskolába sem jártam –, ez azonban nem volt baj. Édesanyám tudta az árakat, s a boltos bácsi mindig jól adott vissza.

Történt egyszer, hogy amikor ismét leküldött édesanyám, éppen látogatóban volt nálunk az egyik nagybátyám, Döme bácsi. Hallotta, hogy lemegyek, és megkért rá, hogy hozzak egyúttal neki is pipadohányt. Átadott egy pénzdarabot is, és így szólt: „Amit visszakapsz belőle, a tiéd. Vehetsz érte magadnak cukorkát.” A választás persze nem volt könnyű. Sokáig nézegettem a boltban a többszínű árpacukros rudakat, színes csavart cukrot, a hajlós, fekete medvecukrot, a zöld színű, rugalmas gumicukrot, a fehér erős cukrot, a tarkabarka savanyú cukrokat, a barna karamellát, és csak nagy nehezen tudtam határozni. Egy rúd fehér árpacukrot kértem. A boltos bácsi ideadta, és ekkor igen elcsodálkoztam. Mert mindössze egyetlen krajcárt tett el a már visszaadott aprópénzből. Nekem azonban eszem ágában sem volt, hogy zsebre dugjam a többi, hiszen azt mondta Döme bácsi, hogy elvásárolhatom, ami visszajár. Nézegettem hát újból a cukrokat, és mondtam: „Kérek a többiért is.” Kaptam még medvecukrot is, erős cukrot is, sőt egy ostyaszeletkét is ezüst papirosban, és igen elégedetten, eszegetve indultam hazafelé. Utba ejtettem Döme bácsi házat, átadtam neki a dohányt, s ő

ezt mondtotta. „Tudod mit, Mohácska? Ezentúl valahányszor lemegy, szólj be hozzám, nem kell-e valami nekem is. Látom, ügyes gyerek vagy, légy az én bevásárlóm!”

Ettől kezdve mindig be is szólítottam hozzá: „Lemegyek, Döme bácsi!” Ő pedig mindig ezekkel a szavakkal adta át a pénzt: „Ami visszajár, a tiéd. Végy rajta cukorkát!” Sorra kóstoltam hát a boltocskák cukrait, de sosem került annyiba, amit választottam, hogy a boltos bácsi az összes pénzt eltette volna érte. Mondanom kellett hát minden alkalommal: „A többiért is.” Megtudtam azt is, hogy kisebbfajta játékokcákra is futja a pénzből. Vásároltam hát a cukron kívül kicsiny bádoggal vasúti kocsit, ugróbékát, facsigát, keljfeljancsit, kakas alakú sípot meg zsákbamacskát. Sokszor már töprengenem is kellett, mit vegyek még, milyen cukorkát, milyen játékokcát, hogy az összes krajcárkát elvásároljam.

Történt egyszer, hogy többen is voltak a boltban, hosszasan kellett várakoznom, és alaposabban is szétnézhettem a polcokon. Ekkor megpillantottam valamit, ami tüstént megtetszett nekem. Négy-öt egyforma szobrocscsa állt egymás mellett, olyan magasságúak voltak, mint egy vízespohár, és egészen olyan törpét ábrázoltak, mint amilyenek odafönn laktak, és laknak ma is Törpeháza. Mosolygós ábrázatuk, derékig érő szakálluk volt, csúcsos sipkát, csizmácskát, széles bőrvet viseltek, bal kezükben bányászlámpát tartottak, hátukon tömött zsák volt, s annak a száját fogták jobb kezükkel. Büszkeséget éreztem: íme, mennyire megbecsülik az emberek a törpéket. Ilyen kedves szobrocscskákat készítenek róluk. Tüstént határoztam is: ma ezt veszem meg a visszajáró pénzért,

hazaviszem, és díszhelyre, az asztal közepére állítom. Hogy fog örülni édesanyám, édesapám, egész Törpeháza! A boltos bácsi azonban, amikor a szobrot kértem, elnevette magát, és a visszaadott pénzre mutatott: „Ennyiért? Hogy gondold ezt, kisöcsém?” Azzal elém tett egy játék zsebórát meg néhány szem cukorkát.

Azon a napon nagyon szomorúan majszoltam a cukrokat hazafelé menet, de még nem vesztettem el a reményt. Talán majd máskor annyit kapok vissza, hogy megvehetem érte a törpécskét. És még nem is szóltam odahaza a szoborról, hadd legyen nagyobb az örömük, ha majd váratlanul megpillantják az asztal közepén. De hiába kérdeztem meg minden alkalommal a boltos bácsit: „Ma megkaphatom ezért a törpét?”, mindig csak legyintett, és cukrot tett elém. Én meg egyre jobban és jobban szégyelltem előtte, hogy kevés pénzem ellenére is ilyen értékes holmira merek áhítózni. Lassacskán abba is hagytam a kérdezősködést. Attól kezdve azonban örültem, ha várakoznom kellett az üzletben. Azalatt is nézhettem a törpeszobrocscskákat.

Egy délelőtt, amikor ismét lementem a faluba, utolértem a hegyoldalban egy másik törpeházi kisfiút, Habakukot. Habakuk idősebb volt nálam egy esztendővel, ő már iskolába is járt, az első osztályba. Őt is a boltba küldte valamiért az édesanyja, együtt mentünk hát be, s mialatt vásárolt, ismét gyönyörködhettem a szobrocscskában. Aztán magam is elintéztem vásárlásaimat, és cukrot kértem a visszajáró pénzért. A cukorból persze adtam Habakuknak is, és amikor elváltunk, azt indítványozta, hogy ezentúl mindig szóljak be érte, ha lemegyek. Örültem az ajánlatának, mert jobban telt az

idő kettesben, és ettől kezdve mindig be is szoltam érte a házukba. Rendszerint ő is vásárolt egyet-mást édesanyja megbízásából. Vásárolt cukorkát is, de mindig csak egyetlen szál medvecukrot. Azt gyorsan elszopogatta, s aztán mindig az én cukorkáimra került a sor. Ez azonban nem tűnt fel nekem, jól éreztem magam Habakukkal, s még azt is elmondtam neki, mennyire szeretném megvásárolni az egyik törpécskét. De tüstént meg is bántam, hogy elmondtam, mert kinevetett: „Hóhó, barátocskám, ahhoz nem elég a te néhány piculád, vásárolj te csak ezután is cukorkát!” Lebeszélte arról is, hogy játékot vegyek. Egyszer azonban nem jöhetett velem, és akkor megvettem a cukrokon kívül egy kicsike elefántot is. Ekkor már feltűnt nekem, hogy mindig csak egyetlen szál medvecukrot, vesz, az én cukromnak viszont megeszi a felét. De úgy magyaráztam ezt, hogy neki nincs Döme bácsija, aki neki ajándékozza a visszajáró pénzt.

Néhány hét múlva azonban igen nagy meglepetés ért. Amikor már a cukrot is megvásároltam, Habakuk a szobrocskákra mutatott, és így szólt a boltos bácsihoz: „Kérek egy olyan törpét.” Az első pillanatban azt hittem, hogy tréfál, de ámulva láttam, hogy fényes pénzeket markol ki a zsebéből, a boltos bácsi meg levesz a polcról egy törpét, még papírba is beburkolja, és átadja neki. Most már tudtam, hogy valóság, amit látok: Habakuk csakugyan megvásárolt egy törpeszobrot. Csak álltam, és bámultam Habakukra. Úgy, hogy még oda is szolt nekem félvállról, amikor indult: „Na gyere, Moha!” Alighanem tátott szájjal botorkáltam utána, és úgy bámultam a csomagot. Arra egészen jól emlékszem, hogy megálltam az utcán, úgy kérdeztem meg tőle: „Hogyan lehetséges, hogy ilyen sok pénzed volt?” Habakuk nevetett: „Úgy lehetséges, hogy összegyűjtöttem! Van egy kis perselyem, egy kis bádóg postaláda, abban gyűjtöttem a pénzt.” Ez igen jelentős pillanat volt az életemben. Rá-

eszméltem ugyanis, hogy butuska voltam. Ráeszméltem, hogy magamtól nem jutott eszembe: a pénzt össze is lehet gyűjteni. De nemcsak jelentős, hanem szomorú percek is voltak ezek. Eszembe jutott, hogy a bádóg vasúti kocsit már régen szétzedtem – meg is vágtam vele az ujjam –, az ugróbéka csak egyetlen napig ugrott, a következő napon már a rugó ugrott ki belőle, facsigát mi, törpék is tudunk faragni, a keljfeljancsiból kiesett az ólom, és nem találtam meg a magas fűben, a zsákba-macskában viszont csak egy drótygyűrűt találtam, az elefánt szétmorzsolódott, mert gipszből volt, a zsebórácska számlapján csak festve vannak a mutatók, a

cukorból meg kevesebb is elég lett volna, különösen olyankor, amikor venni s enni szoktam: ebéd előtt. Jaj, jaj, ha nem vásárolok ennyi minden fölöslegeset, már régen hazavihettem volna egy ilyen törpécskét! Szomorúan kérdeztem Habakuktól: „Hová állítod? Díszhelyre, ugye? Az asztal közepére?” Habakuk megint nevetett: „Díszhelyre? Elteszem a szekrényembe! Hiszen ez persely!” Kicsomagolta a törpécskét, és megmutatta, hogy nyílás van a zsákján, ott kell behullatni a pénzdarabokat. Ettől még jobban elszomorodtam. Nemcsak törpeszobrocskát vesztettem hát, hanem perselyt is! Márpedig gyűjtéshez okvetlenül persely kell!

Most már édesanyámnak is elmondtam nagy bánatomban, hogy mekkora csapások értek en-

gem. Jól is tettem, hogy elmondtam, mert édesanyám megvigasztalt. Mosolygott, és megsimogatott: „Ha igazán akarsz gyűjteni, nem kell ahhoz se bádóg postaláda, se cseréptörpe. Törpécske vagy te magad is. Légy hát te magad a persely!” No, ezen megint álmélkodnom kellett. De már tréfálkoztam is: „Én legyek a persely? Nyeljem le a piculákat?” Édesanyám nevetett: „Jaj, dehogyan nyeld le! Hanem legyen hozzá erőd, hogy ugyanúgy összegyűjtsd azokat, ha csak egy ócska dobozkában is, miként összegyűjti az a cseréptörpe!”

Legközelebb, amikor ismét lementem Habakukkal a faluba, már ő táthatta el a száját. Mert csak egyetlen rúd fehér árpacukrot vásároltam, és hasztalanul pusmogott a fülemben, zsebre dugtam a többi pénzt. És a mellemre csaptam: „Én vagyok a persely, zsebem a nyílása!”

Volt ugyan még egy kis bajom a gyűjtés miatt, de édesanyám azon is segített. Nem tudtam elhatározni, mit is vásároljak, ha majd összegyűlik egy kis summácska. Sokszor még elaludni sem bírtam a töprengéstől: társasjátékot vegyek-e, vagy inkább pukkanós dugós puskát? Színes ceruzákat? Édesanyám azonban ezt mondotta. „Ne gondolkozzál rajta, hogy mit végy! Ne azért vásárolj, mert gyűjtöttél, hanem azért gyűjts, hogy ha majd igazán kell valami, megvásárolhasd!” Hogy mennyire igaza volt, azt akkor tudtam meg, amikor egy sötét estén édesapámmal hazafelé botorkáltam az erdőn át. Csak olyan lassan haladhattunk, mintha csigabigák lettünk volna, s mondogatta is édesapám: „Lassan, Moha, fának ne menj, sziklába ne botolj!” S mondogattam én is. „Lassan, édesapám! Gödörbe ne essék!” Ekkor azonban már tudtam, hogy mire van szükségem, és milyen jó volt, hogy már másnap meg is vehettem az akkori idők nagy újdonságát: egy elemes zseblámpát! És most már még jobban hasonlítottam a bányászlámpást vivő perselytörpéhez. Kivéve, persze, a derékig érő szakállát. Ezt a hiányt azonban egy hatesztendő törpécskének – úgy gondolom – meg lehet bocsátani.